

Lavinia Ienceanu, *Metamorfoze și anamorfoze arhetipale în Asuntos de un hidalgo disoluto*, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2023, 524 p.

Cristiana-Mădălina CHIRICA
„Alexandru Ioan Cuza” University of Iași, Romania

Introducere

Volumul *Metamorfoze și anamorfoze arhetipale în Asuntos de un hidalgo disoluto* al Laviniei Ienceanu, publicat la Editura Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, în 2023, și premiat în cadrul Galei Premiilor Societății Scriitorilor Bucovineni (2024), reprezintă un studiu monografic amplu (524 p.) dedicat primului roman al scriitorului columbian Héctor Abad Faciolince, *Asuntos de un hidalgo disoluto*.

Tema propusă de tânăra cercetătoare, anticipată încă din titlul volumului, este complexă și ambițioasă: autoarea examinează modalitatea în care acest text postmodern reconfigurează și transformă arhetipurile clasice utilizând conceptele de **metamorfoză** și **anamorfoză** arhetipală. Lucrarea se situează la confluența mai multor domenii: literatură comparată, teorie literară, semiotică, naratologie, mitocritică, oferind o interpretare holistică a romanului luat în analiză prin filtrul multi- și pluridisciplinar.

Abordarea Laviniei Ienceanu este motivată de necesitatea revalorizării critice a romanului *Asuntos de un hidalgo disoluto* și de rehabilitarea figurii personajului central, demonstrând astfel că textul literar iese de sub incidența pastișei sau a parodiei. Cercetătoarea susține și demonstrează credibil și bine argumentat că romanul *Asuntos de un hidalgo disoluto* constituie o abilită

re-mitologizare a tiparelor arhetipale fundamentale reunite sub umbrela palimpsestului literar universal.

Abordare critică și cadru metodologic

Cercetarea științifică semnată de Lavinia Ienceanu se sprijină pe un aparat critic și teoretic solid și divers, care pune în evidență caracterul transdisciplinar al lucrării. Încă din prima parte a volumului, intitulată sugestiv *Preliminarii teoretice* (pp. 33-125), autoarea delimitează clar cadrul metodologic, definește conceptele fundamentale și își întărește poziția critică față de cercetările existente. Ienceanu oferă un spațiu considerabil acestei prime părți în care fixează noțiunile, conturează conceptele și le precizează sensul operativ în contextul studiului. Prin această incursiune teoretică, autoarea de față se asigură că demersul inițiat are la bază un set coerent de principii și instrumente metodologice, evitând confuziile terminologice ulterioare în domenii atât de expuse interpretărilor precum mitocritica și arhetipologia literară.

Arhetipologia și contextul pe care îl creează Ienceanu joacă un rol fundamental în înțelegerea acestui studiu. Cercetătoarea aderă la tradiționala interpretare a arhetipurilor jungiene ca elemente de bază ale inconștientului colectiv. Astfel, concepte psihanalitice precum *Anima*, *Umbra*, și nu numai, sunt menite să susțină motivațiile și evoluțiile personajului central al lui Abad Faciolince. Acestor perspective jungiene, autoarea le alătură și instrumente ale mitanalizei comparative: de la miturile antice până la cel al lui Don Quijote. Prin crearea acestor conexiuni, autoarea se înscrie în linia cercetărilor de literatură comparată și antropologie literară, abordând textul ca pe un nod important într-o rețea interculturală și intertextuală de semnificații. Prin conceptul de palimpsest literar (în sensul promovat de Gérard Genette), tânăra cercetătoare evidențiază modalitatea în care romanul *Asuntos de un hidalgo disoluto* se plasează pe urmele

unor „hipotexte” canonice (Don Quijote, romanul picaresc etc.) pentru a le supune transformării și investirii cu sensuri noi.

Totodată, studiul de față utilizează în mod constant instrumente ale naratologiei și semioticii. Lavinia Ienceanu ia în analiză și vocea narativă a romanului. Caracterul fragmentar și deliberat dezordonat al memoriilor lui Gaspar Medina Urdaneta este supus interpretării în cheia dublului registru al aparenței și esenței, făcând ca studiul să se ramifice în direcția receptării textului și a semioticii. Semiotica devine relevantă și indispensabilă mai ales în abordarea de către autoare a simbolurilor recurente și a semnelor ambivalente prezente în roman (ochiul, calul, câinele, vanilia etc.), pe care cercetătoarea le analizează ca extensii arhetipale ale *Animei* și ale inconștientului protagonistului. Această analiză a semnelor se îmbină în mod firesc cu recursul la conceptul de anamorfoză.

Inițial provenit din zona artelor vizuale, termenul de *anamorfoză* denumește o imagine distorsionată ce devine accesibilă, clară, numai accesată dintr-un unghi particular, diferit, sau cu ajutorul unei oglinzi, descoperind o nouă formă ascunsă în mod normal privitorului. Ienceanu preia acest concept și îl extinde prin aplicare la nivel hermeneutic: romanul lui Abad Faciolince este „privit” ca o construcție anamorfică, în care sensurile adânci sunt vizibile doar privite prin oglinda culturii și a literaturii clasice. Prin schimbarea deliberată a perspectivei critice – de la lectura literală la una intertextual-simbolică – se dezvăluie o „imagine” puternică a operei, altminteri invizibilă unui ochi neformat din punct de vedere critic.

Pe parcursul întregului demers, Lavinia Ienceanu îmbină aceste perspective multiple într-o manieră coerentă. Prefațatorul volumului, Prof. univ. dr. Enrique Noguera, notează că multitudinea de unghiuri de abordare este instrumentată de autoare cu precizia unei examinări tomografice, volumul critic

fiind rezultatul unei „scanări” în profunzime a straturilor romanului analizat (pp. 11-16). Acest eclecticism metodologic atent controlat îi permite autoarei să evite capcana reducionismului și să surprindă, în schimb, complexitatea semnificațiilor ascunse în textul romanului columbian *Asuntos de un hidalgo disoluto*. Rezultatul cercetării rezidă în demersul critic puternic, care poate să se înscrie cu naturalețe în normele de cercetare internațională (reperele bibliografice cuprinzătoare și numeroasele surse de investigare stau martore ale celor afirmate anterior), și, totodată, deschide ușa inovației conceptuale.

Analiza arhetipală și metamorfozele personajului

Examinarea amănunțită pe care Lavinia Ienceanu o face romanului debutează cu cercetarea eroului principal - Don Gaspar Medina – ca nucleu al metamorfozelor arhetipale. Autoarea anunță cu tărie ipoteza interpretativă: personalitatea și traiectoria lui Gaspar Medina nu se mulează, în totalitate, pe matrița picarescă, ci relevă una proeminentă, de tip donquijotesc. Altfel spus, dacă la suprafață personajul pare un anti-erou deziluzionat, aflat în descendența picarescului, în profunzimile sale el este o reîntrupare modernă a *Cavalerului Tristei Figuri*. Demersul Laviniei Ienceanu se concentrează cu toată forța și maturitatea critică pe demonstrarea și impunerea caracterului fundamental quijotesc al lui Gaspar Medina și pe recuperarea semnificațiilor mitice și mitizante asociate arhetipului în contextul secolului XX.

Pentru a-și susține teza, tânăra, dar experimentata autoare apelează la identificarea proceselor de re-mitologizare prin care mitul lui Don Quijote este reînviat și revitalizat în contextul românesc creat de Abad Faciolince. Astfel, Ienceanu indică modalitatea în care elementele definiției ale eroului lui Cervantes sunt integrate și reinterpretate, în cheie postmodernă, în destinul lui don Gaspar. În paralel, studiul critic accentuează complexitatea

stratului arhetipal din jurul protagonistului, care nu se rezumă la un model unic, ci presupune o alchimizare a mai multor ipostaze arhetipale. Don Gaspar este interpretat ca un heteroclit original care încorporează un don Quijote, un pícaro și un candido, arhetipuri aflate în tensiune reciprocă, cărora li se alătură rezonanțe ale unor arhetipuri primordiale provenite din miturile și literaturile universale. În această dimensiune cuprinzătoare, Lavinia Ienceanu identifică în eroul romanului trăsături cristice, reflexe prometeice, nuanțe ulisiene, accente faustice și dileme hamletiene. Această bogată cartografiere arhetipală evidențiază modul în care personalitatea lui Gaspar Medina este rezultatul metamorfozei sincretice a modelelor universale.

De asemenea, Ienceanu îl însoțește pe don Gaspar de la exuberanța tinereții până la senectute și la deznodământul acesteia, interpretând traiectoria existențială și spirituală parcursă de personaj în termeni de inițiere și eșec, de ascensiune și decădere. În subcapitole sugestiv și sensibil intitulate (precum: „Pantofii și calapodul existențial” sau „Chip, mască, litera spiritului și spiritul literei. Cavalerismul voinței de stil”), autoarea creează „virajul spre eshatologic” al protagonistului, trecând într-un registru filosofic profund. Protagonistul, în interpretarea Laviniei Ienceanu, realizează prin propria dispariție o „înrobitoare dezrobire” (pp. 300-317). Această cheie oximoronică îi permite cu ușurință cercetătoarei să deplaseze discuția spre terenul fecund al filosofiei, aceasta dezbătând, de pildă, implicațiile liberului arbitru în problematica existențială.

Prin explorarea acestor teme, studiul critic demonstrează că *Asuntos de un hidalgo disoluto* nu reprezintă doar un joc intertextual, ci și o viziune filosofică profundă, pe care Lavinia Ienceanu o aduce la lumină prin profunzimea interpretărilor sale.

Intertext, anamorfoză și comparații critice

Un punct esențial al examinării ienciene îl constituie antrenarea romanului în relație directă cu modele literare și culturale pe care le utilizează. În primul capitol al părții a doua a lucrării, Ienceanu aruncă tactic pe masa interpretărilor relația dintre consonanțele și disonanțele quijotești, prezentă în textul abadfaciolincian. În această parte consistentă a lucrării se analizează modul în care Gaspar Medina se oglindește în figura emblematică a lui Alonso Quijano: de la idealuri nobile deformate și context istoric diferit, până la raportarea la figura feminină. Acest demers reliefează atât paralele structural-semantice, cât și distanțarea romanului postmodern față de modelul său.

În continuarea identității quijotești a romanului, Ienceanu atașează caracterul picaresc al eroului, observând foarte bine că, plasat între aceste două paradigme, eroul oscilează între impulsuri anabatic și catabatic. Această revelație a Laviniei Ienceanu și interpretarea personajului central pe axa ascensiune/decădere contribuie semnificativ la mai buna înțelegere a profunzimilor romanului, conectându-l cu un topos recurent al literaturii universale: drumul existențial văzut ca o succesiune de etape, pornind de la etapa inițiativă, trecând prin prăbușire/cădere și ajungând la iluminarea amară.

Prin asemenea demersuri critice, volumul *Metamorfoze și anamorfoze arhetipale în Asuntos de un hidalgo disoluto* contextualizează intercultural romanul analizat, demonstrând că acesta nu este un produs derivat din gândirea și matricea europeană, ci o operă care dialoghează activ cu tradiția: preia figuri arhetipale emblematice, le metamorfozează și le anamorfozează pentru a reda realități și dileme ale spațiului columbian. Cercetătoarea argumentează caracterul alegoric al textului, nu doar cel parodic, acesta uzitând de umorul amar pentru a transmite un mesaj universal despre condiția umană în

circumstanțe istorice particulare. Romanul reciclează narativ mituri și arhetipuri, un proces pe care autoarea studiului îl explică prin recurgerea la conceptul de alchimie intertextuală.

Concluzii

Prin amploarea, profunzimea și claritatea analizei sale, Lavinia Ienceanu aduce prin volumul de față o contribuție reală și valoroasă în domeniul studiilor literare și culturale, în special în zona literaturii comparate și a hermeneuticii aplicate literaturii hispanice. În primul rând, volumul revalorizează un text considerat marginal, demonstrând puterea interpretativă a acestuia și introducerea în circuitul dialogului cultural global. Astfel, cercetarea umple un gol critic, punând în valoare un roman columbian puțin explorat, și îl înalță la rangul de obiect de studiu canonic datorită bagajului său simbolic. Această reconceptualizare are un potențial real de a îndruma viitoare cercetări; perspectivele deschise de L. Ienceanu, analiza arhetipurilor și studierea anamorfozei literare, pot fi aplicate și altor opere, valorificând înțelegerea modurilor în care miturile circulă și se metamorfozează.

În al doilea rând, volumul critic impresionează prin rigoarea științifică și standardele internaționale la care a fost realizat. Aparatul critic este exhaustiv: lucrarea include rezumate bilingve (engleză și spaniolă), bibliografie amplă și actuală (reflectând o trecere lină de la teorii și interpretări ale studiilor clasice până la cele moderne), două anexe care vin în completarea studiului, un Index cuprinzător și aprecieri critice. Prin asemenea secțiuni suplimentare, Lavinia Ienceanu demonstrează nu doar erudiție și profesionalism, ci și o preocupare reală de a călăuzi cititorii în materialul vast al cărții.

Stilul academic al tezei sale este exemplar: claritatea expunerii, organizarea studiului, precum și echilibrul dintre partea

teoretică și cea aplicativă conferă volumului o structură didactică menită să ghideze cititorul prin argumentație și teorie.

În concluzie, contribuția recentă a Laviniei Ienceanu se remarcă prin faptul că nu este doar o voce, ci un cumul de voci adunate și armonizate care pun în circulație un studiu integrativ. Amprenta cercetătoarei rezidă în echilibrul dintre erudiție, spirit critic, interpretare textuală și analiză multidisciplinară care stabilește dialogul dintre culturi și epoci literare diferite.